

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ

(2021-2022 нче уку елы)

10 нчы сыйныф

Үткәрү вакыты – 120 минут
Максималь балл – 52

I. Тестлардан дөрес җавапны билгеләгез.

1. Басымы дөрес күрсәтелгән сүзне билгеләгез. (2 балл)

- а) *бар-ды-гыз-мы'*;
- ә) *бар-ды-гы'з-мы*;
- б) *бар-ды'-гыз-мы*;
- в) *ба'р-ды-гыз-мы*.

2. Неологизмны билгеләгез. (2 балл)

- а) *лифтинг*;
- ә) *чирү*;
- б) *ошибу*;
- в) *арыш*.

3. Рәвеш ясагыч кушымчаларны билгеләгез. (2 балл)

- а) -ча/-чә, -лап/-ләп;
- ә) -чы/-че, -даш/-дәш;
- б) -ла/-лә, -лаш/-ләш;
- в) -лы/-ле, -чан/-чән.

4. Калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнең кайсы сүз төркеменә караганлыгы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Бер ялган сөйләсәң, тугыз дөрес сүзең дә ышанмаслар. (Мәкаль)

- а) хикәя фигыль;
- ә) рәвеш;
- б) сыйфат фигыль;
- в) шарт фигыль.

5. Кисәкчәне билгеләгез. (2 балл)

- а) *белән*;
- ә) *иң*;
- б) *юк*;
- в) *уф*.

6. Жәмләнең иясе дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Озын сүздән кыска жәп яшы. (Мәкаль)

- а) озын;
- ә) сүздән;
- б) жәп;
- в) яшы.

7. Жөмләнәң төре дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Озынның бөгеләсе килми, кысканың үреләсе килми. (Мәкаль)

- а) гади жөмлә;
- ә) теркәгечсез тезмә кушма жөмлә;
- б) теркәгечле тезмә кушма жөмлә;
- в) иярченле кушма жөмлә.

8. Жөмләдәге иярчен компонентның мәгънә ягыннан төре дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Сиңа каты сүз әйтсәләр дә, йомшак сүз белән жавап бир. (Мәкаль)

- а) иярчен кире шарт жөмлә;
- ә) иярчен шарт жөмлә;
- б) иярчен вакыт жөмлә;
- в) иярчен тәмамлык жөмлә.

II. Теоретик бирем.

Күпнокталар урынына тиешле сүзләрне өстәп языгыз. **(8 балл)**

[м], [.....], [ң] – борын тартыклары. Кулланылыштан төшеп калган сүзләрне ..... сүзләр дип атыйлар. Сүзнең тамырына яки нигезенә ..... кушымча ялганып, яңа сүз ясала. Соң, тыш, башка – ..... килешен таләп итүче бәйләкләр. Фигыльләр барлыкта һәм ..... кулланыла. .... һәм тиңдәш түгел аергычлар була. Аныклагыч иярәп килгән кисәк ..... була. Иярчен ..... жөмлә баш жөмләнәң урын хәле урынында килә.

III. Гамәли-ижади бирем.

1. Жөмләләрне татар теленә тәржемә итегез. **(16 балл)**

Юра и Толя или неподалеку от берега реки.

- *Интересно, - сказал Толя, - как это совершаются подвиги? Я все время мечтаю о подвиге!*

- А я об этом даже не думаю, - ответил Юра и вдруг остановился...

С реки донеслись отчаянные крики о помощи. Оба мальчика помчались на зов. Юра на ходу сбросил туфли, отшвырнул в сторону книги и бросился в воду. А Толя бежал по берегу и кричал:

- Кто звал? Кто кричал? Кто тонет?

Между тем Юра с трудом втащил на берег плачущего малыша.

- Вот кто кричал? – обрадовался Толя. – Живой? Ну и хорошо! А ведь не подоспей мы вовремя, кто знает, что было бы! (Валентина Овсеева)

2. Сезнең өчен батырлык нәрсә ул? Батырлык эшләү өчен кеше нинди сыйфатларга ия булырга тиеш? Нинди батырлыктар турында ишеткәнегез бар? Шул хакта фикерләрегезне 12 жөмлэдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. **(12 балл)**